

Слађана Илић

НАЈЛЕПША МЕСТА НА СВЕТУ

(ДАМИР ЈОЦИЋ, ДЕЧАК И ДРУГА ПРИЧА, СЛУЖБЕНИ
ГЛАСНИК, БЕОГРАД 2024)

Као и сви дечаџи, Даки, главни лик у књизи Дамира Јоџића *Дечак и друга прича* (Службени гласник, Београд 2024) „воли да ради многе најновије ствари, да се преда мислима, да одлази у лов, истраживања, риболов...”. То значи да се пред читаоцима ове књиге отварају велика пространства детињег универзума сачињеног од жеља, стремљења, неустрашивости, покушаја, интензивних осећања, маште. То значи да је сваки читалац, био он дечак или девојчица, или одрастао, Дакијев саучесник, зато што га сигурно разуме и све проживљава с њим. Уколико је дете, за њега ће читање ове књиге бити исто што и затеченост у игри или, на пример, у посматрању Месеца. Уколико је одрастао човек, нужно ће се с радошћу, и са сетом, вратити на места на којима је био дете и с којих се, како се то тврди у првој књизи Горана Петровића *Савети за лакши животи*, све боље и јасније види.

Даки, дечак предшколског узраста, затечен је, по рођењу, у митопоетском простору, југоисточној Србији (сврљишком крају). Због тога је његово детињство неизбежно прича која ће код деце овог века, која силом прилика углавном нису у дослуху с природом, сигурно изазивати чуђење, али и узбуђење, јер ће откривати нешто што није измишљено, што негде стварно постоји, а што делује невероватно.

Шта је све у овој књизи из перспективе савременог градског детета невероватно? Па сигурно пецање риба и ракова, кулинарска припрема шкољака, лов, чување јагњаци, лутање по шуми, одлазак до пећине, самостално ложење ватре... Све наведено чини тек почетак отвореног списка чуда који садржи Дакијево детињство, која га касније, као зрелу особу, одређују.

Поред тога, оно што би се из перспективе савременог градског детета могло одредити као чудесно јесте дух колективитета, повезаност људи, становника једног руралног краја. Они разумеју значај примарне, али и шире заједнице. Управо зато што разумеју значај породице, сви су заштитнички настројени, стављају се у функцију очувања сваког њеног члана. У оквирима такве шире заједнице природно је да рођака, комшиница или деда причувају дете док су родитељи заузети пословима и сл., природно је да истински жале за преминулим ближњим, био у питању рођак или комшија, ценећи високо све његове за живота стечене заслуге према другима. Дух заједништва огледа се и у поштовању различитих обреда, на пример, при рођењу, при дочекивању гостију, при погребу и сл. Огледа се и у повезаности људи који нису у сродничким везама, али као да јесу. Отуда Брат, један од значајних јунака ове приче, бива онај који није рођени брат, који није ни обичан брат, ни рођак. То је особа која „никада не изневерава”. Управо јој та карактеристика обезбеђује посебан статус.

У тој (патријархалној) заједници подразумевају се одговорност и способност доношења одлука. Од њених припадника очекује се да се свако докаже у додељеној му друштвеној улози. Тако у њој маме, баке, тетке, комшинице, чувају, спремају, кувају, месе, воле и непрестано брину о ближњима, а „прави мушкарци плачу само када их нико не види да то чине”. Мушкост је у чврстој вези са улогом заштитника и ловца: „Било му је тада жао животиња, али је лов немилосрдан, а ловци су мушкарчине...”

Иако бисмо у светлу тих улога очекивали да су у тој заједници мушкарци сурови, из низа примера видимо да ипак нису. Најупечатљивији је онај који говори о Дакијевом бегу од куће, из протеста, због селидбе којој се он уопште не радује и која је за њега невољна нужност. У том чину га затиче овчар Миодраг који брине за дечака и размишља како да га врати кући и заштити од родитељског гнева и озбиљне казне: „Мрмљао је, постављао питања, грдио га, стрепео уместо њега од родитеља”. Да је чиста срца, пун саосећања у томе успео, сведочи и оно што је тим поводом смислио, пре за дечака него за његове родитеље – да је Даки дошао да му помогне у чувању оваца код Јаруга, да заправо није побегао – као и реакција Дакијевог оца која је делимично ублажена том причом, а у ствари поштовањем према овчару Миодрагу, али

и разумевањем дечакове осетљивости и трауматизованости због селидбе из места у којем је рођен и која је Аркадија његовог детињства.

О дечаковој изразитој осетљивости, много пре него о инфантилности или пак зрелости, сведочи његова дубока замишљеност над питањима сећања и заборава која имају архетипску основу: „Остављене куће руше се саме од себе, зар не? Нестају као што су нестали некадашњи њихови власници. Када се за хиљаду година буде вратио у Околиште, неће пронаћи ништа своје, али би волео да потраје барем сећање. Боји се заборава. Иако је мушкарац, тога се боји. А заборавиће, сигуран је. Добро познаје себе: расејан је, заборавља, забораван је човек!”

У тим размишљањима, и њима сродним, на пример о повезаности увреде и лажи, о повезаности ината и јунаштва, о обрнутој сразмери среће и старости итд., дечак интуитивно, због чистоте сопственог бића и ничим пресећене везе с природом и људима, у прилици је да разуме суштину. Он поседује више знање које с протоком времена и залажењем човека све дубље у цивилизацију, јењава. Дакле, дечакови увиди су јасни, тачни и – потресни. Из сопствене природе и позиције, њему није лако да занемари интуицију. Зато на начине који су му могући, прави отклоне од болних промена, жели да их, уколико се већ не може заувек остати у детињству, што је могуће више одложи, но, то није лако у свету који је знатно старији од њега и од свих људи који га окружују, чак ни у идиличним, митопоетским пределима југоисточне Србије.

Као један отклон од болних промена разумемо и дечакову посвећеност речима (*необично, окно, црквеница* итд.), причама с којима пореди појаве у природи и себе прижељкује као јунака у њима („Што би нешто волео да ишчита шта у тим облацима пише, или да их се дохвати, да прошета њима, да се нађе онамо као у ‘Чардаку ни на небу ни на земљи’”) и лепоти („*Лейоша! Лейоша* човеку измиче као оно лишће што плови реком.”).

Ову књигу Дамира Јоцића разумемо и као настојање да се тренуци лепоте из повлашћених простора детињства ухвате и заувек упамте, као необичне речи, као мириси завичајних трава – из Околишта и Лозана – „најлепших места на свету”.